

Gällande bestämmelser om handel med fisk i städerna.

Uppgjord av Kommunala Centralbyrån i februari 1935.

1. **Allmänna bestämmelser.** Enligt lagen angående rättighet att idka näring av den 27 september 1919 1 § 1 mom. är varje finsk medborgare berättigad att på i nämnda lag närmare stadgade villkor i Finland utöva såväl handels-, fabriks- och hantverksrörelse som ock annan till förvärv eller försörjning avsedd och med god sed förenlig rörelse eller näring i stad och å landet. Som villkor för utövande av näring stadgas likväl i 6 och 7 §§ i nämnda lag att näringsutövare bör åtnjuta medborgerligt förtroende samt råda över sig själv och sin egendom och att han bör å ort, där han skall utöva sin näring, härom göra skriftlig anmälan, i stad hos magistraten och å landet hos kronofogden i häradet. I sistnämnda avseende gör åter nämnda näringslag 14 § ett undantag, enligt vilket allmogen och innehavare av lägenhet å landet äger rätt att utan särskild anmälan själva eller genom andra såväl i stad som på landet till salu hålla allt, vad som från deras lägenheter erhålles eller vad de eller deras husfolk genom hemslöjd tillverka.

2. **Särskilda bestämmelser.** Förutom dessa allmänna bestämmelser stadgas i omnämnda näringslag därtill, att för handeln å torg, gator och vägar samt i hamnar och å andra allmänna platser lände vederbörligen fastställda ordningsregler till efterrättelse (§ 23, 1) samt att envar försäljare av livsmedel är skyldig att underkasta sig de bestämmelser, som för åstadkommande av en ordnad kontroll i allmän förordning eller kommunala ordningsföreskrifter meddelas (§ 24).

Vid utfärdandet av lokala föreskrifter rörande fiskhandeln liksom även torghandeln i övrigt bör främst uppmärksamhet fästas å ena sidan vid den allmänna ordningen, å andra de av hälsovårdssynpunkter påkallade kraven. Dessutom böra städerna därtill bevaka, att deras egna intressen bli va beaktade vid ordnandet av fiskhandeln. På grund härav kunna de lokala bestämmelserna gällande fiskhandeln

indelas i följande tre grupper: 1) bestämmelser rörande den allmänna ordningen, 2) sådana hänförande sig till hälsovården 3) bestämmelser av privaträttslig natur.

Bestämmelserna rörande den allmänna ordningen ha i allmänhet intagits i städernas polisordningar eller särskilda torgordningar, vilka stadsfullmäktige godkänt och vilka såsom innehållande allmänna ordningsregler borde underkastas landshövdingens stadfästelse även om så icke alltid förfarit i praktiken.

I det förmodat till polisordning, som publicerats på föranstaltande av Stadsförbundets styrelse, har förslag framställts att frågan om ordnande av torghandeln och samtidigt även fiskhandeln måtte lösas så, att föreskrifterna rörande den allmänna ordningen skulle intagas i polisordningen, då särskilda torgordningar icke bleve av nöden. Så ha även de städer, i vilka man uppgjort polisordningar i enlighet med omnämnda formulär, i allmänhet förfarit, varför förutsättas kan, att enahanda ordningsregler rörande fiskhandeln småningom skola komma att intagas i städernas polisordningar.

I ovannämnda förslag till polisordning kap. 3, vilket omfattar idkande av näring å allmänna platser, har upptagits alla de torghandeln rörande bestämmelser, vilka det är nödvändigt att utfärda i de allmänna ordningsstadgar, som landshövdingen skall stadfästa. Beträffande särskilt bestämmelserna om fiskhandeln må omnämnas, att å torg, gata, i hamn eller å andra allmänna platser må handel eller annan näring med undantag av sådana näringar, som idkas i enlighet med av magistraten fastställda ordningsföreskrifter, icke bedrivs annorstädes än å därför bestämda ställen (§ 17). På de å torg och i hamnar reserverade försäljningsplatserna få förutom enligt hälsovårdsordning till försäljning tillåtna livsmedel, drycker och andra till förtäring avsedda varor, handel idkas endast med av stadsfullmäktige tillåtna varor (§ 18, 1). Beträffande uppställning av till salu utbudna varor samt försäljningslass och försäljningsbord ävensom bordens beskaffenhet bör iakttagas av stadsstyrelsen utfärdade bestämmelser (§ 18, 3). Vara, som säljes ur farkost, bör kvarhållas i densamma till dess försäljning skett och bör, sedan köp avslutats och varan blivit av säljaren å brygga eller kaj upplagd, genast bortföras (§ 21).

Fiskhandeln ordnande ur hälsovårdssynpunkt fastställs medels bestämmelser i städernas hälsovårdsordningar. Enär dessa bestämmelser i allmänhet äro enahanda med de, som ingå i det formulär till hälsovårdsordning, vilket utgivits på föranstaltande av Stadsförbundets styrelse, är det skäl att närmare belysa de i sistnämnda formulär införda bestämmelserna rörande fiskhandeln.

Bestämmelserna rörande handel med livsmedel, drycker och andra till förtäring avsedda varor ingå i kap. 5 av formulär till hälsovårdsordning, vilket innehåller förutom allmänna bestämmelser angående handel med olika livsmedel även särskilda bestämmelser rörande fiskhandel, vilken idkas såväl i butiker som utomhus.

De först omnämnda eller s. k. allmänna bestämmelserna omfatta,

särkilt vad fiskhandeln angår, densammans ordnande i allmänhet, såsom rörande fiskens transport (§ 33), förvaring (§ 34) o. s. v.

Vad åter beträffar de specialbestämmelser, som gälla den i butik utövade handeln med fisk, må omnämnas, att disk skall vara av slipad sten eller annat slätt ändamålsenligt material, som icke insuger vätska (§ 56, 1). Till översköljning och överspolning av fisken får användas endast rent vatten (§ 61, 2). I butik, varest försäljas färsk fisk, får därutöver till salu hållas eller förvaras endast torkad, rökt, saltad eller annorlunda till föda beredd fisk, fiskrom, färska eller saltade skaldjur, oplockat eller oflått vilt, oplockat fjäderfä, grönsaker, potäter och andra rotfrukter, konserver samt läskdrycker på flaskor. Fiskrom skall förvaras i med lock försett kärl av porslän, glas, eller annat dylikt (§ 62). Med försäljning av livsmedel sysselsatt person skall iakttaga renlighet samt under arbetet vara iklädd ren, ljus, av tvättbart tyg förfärdigad arbetsdräkt samt i butik sysselsatt person dessutom ha huvudbonad av enahanda beskaffenhet (§ 38).

Vid fiskhandel utomhus bör försäljningsstället och dess närmaste omgivning hållas rent och snyggt (§ 48, 1). Korg, låda, så eller annat förvaringskärl bör hållas stående på ett underlag av minst 30 cm över marken (§ 48, 3). Kärl, i vilka saltad fisk förvaras, bör vara så tätt, att saltlaken ej rinner ut (§ 48, 4). Bord för försäljning av fisk bör förses med så upphöjda kanter, att ej fisken glider ned. Färsk fisk, med undantag av strömming och annan småfisk, skall vara stucken, såvida den ej förvaras levande i kärl med rent vatten. Förvaras levande fisk i sumpar, skola dessa förtöjas å plats, som av hälsovårdsnämnden godkänts (§ 50). Å farkost, varest fisk hålles till salu, bör iakttagas tillfredsställande ordning och snygghet samt fisken förvaras så, att den icke förorenas. Om hälsovårdsnämnden anser rengöring av farkosten erforderlig, må fisk ej försäljas, innan rengöringen blivit verkställd. Avfall, som samlats ombord å farkost, får icke utkastas i vattnet, utan bör uppsamlas i inkom härför avsedda kärl (§ 55).

Nämnda specialbestämmelser om fiskhandeln utomhus hänföra sig icke till sådan fiskhandel, som jämlikt gällande lag angående rättighet att idka näring, är medgiven allmoge och lägenhetsinnehavare, utan får sådan handel försiggå från farkoster å för nämnda ändamål anvisade platser. Dock bör härvid noggrann renlighet iakttagas och jämväl i övrigt i hälsovårdsordningen ingående stadganden om handel med livsmedel i lämpliga delar följas (§ 53).

Vad slutligen beträffar de lokala bestämmelserna i grupp 3 eller d. s. k. privaträttsliga bestämmelserna, avse dessa närmast att bevaka stadens egna intressen, såsom t. ex. torgplatsernas arrendering och reglementering av handeln med bestämda livsmedel. Dessa bestämmelser behöva icke intagas i de ordningsstadgar, som landshövdingen fastställer, utan kan staden utfärda dem enbart på kommunal väg. Såsom innehavare av torgområdet kan staden, då den t. ex. avstår torgplatser, bevaka sina intressen genom att i överlåtelsekontraktet inrycka villkor hänförande sig till dessa.

3. Tiden för idkande av fiskhandel. I lagen angående arbetsförhållandena inom handels-, kontors- och nederlagsrörelserna av den 24 oktober 1919 § 3 stadgas, att under den tid, då i lagen underkastad rörelse ej får hållas öppen för handelsavslut, må icke heller vara, varmed handel i dylik affär idkas utomhus, till salu hållas, med mindre särskilt tillstånd därtill för visst tillfälle meddelats. Denna lagbestämmelse, medels vilken handeln utomhus förbjudits under den tid, då handelsrörelse över huvud taget icke får hållas öppen, avsåg närmast tillfällighetshandel, emedan stadigvarande försäljning utomhus enligt nämnda lag § 2 mom. 4 var underkastad av fullmäktige fastställd reglementering.

Nämnda lagrum har numera upphävts medels lag om tiden för öppenhållande av handels- och särskilda andra rörelser samt affärskontor, given den 8 december 1934. I § 4 av nämnda lag bestämmes »att under den tid, då denna lag underkastade rörelser eller kontor skola hållas stängda, må ej varor i dem saluhållas, annorstädes hållas till salu — — — med mindre vederbörande ordningsmyndighet därtill för visst tillfälle meddelat särskilt tillstånd.»

Emedan § 2 i ovannämnda lag av den 24 oktober 1919, vilken åt fullmäktige i kommunerna överlämnade rätten att närmare bestämma tiden för idkande av handel utomhus, numera upphävts, bör handeln utomhus på sön- och helgdagar anses blivit förbjuden. Sålunda är även handel med fisk å torgen numera förbjuden på sön- och helgdagar.

Fiskhandel kan sålunda idkas under vardagar i butiker och utomhus under de tider, då affärerna med stöd av ovannämnda lag i allmänhet få öppenhållas, samt å torg och hamnar å av stadsmyndigheterna närmare fastställda tider.

Angående tiden för den å torg och i hamnar bedrivna fiskhandeln innehåller formuläret till polisordning följande bestämmelse: »Å salutorg och i hamnarna får handeln påbörjas klockan — — — och skall avslutas klockan — — — —. Stadsstyrelsen äger förlänga eller förkorta tiden för torghandeln under vissa veckodagar och marknader eller av annan särskild anledning. Vid torgtidens slut böra alla varor ävensom lass, försäljningsbord och andra vid handeln begagnade redskap ofördröjligen bortföras från platsen» (§ 19). Liknande bestämmelser ingå i städernas polis- och torgordningar.

I Helsingfors bestämmer stadsstyrelsen tiden, då handeln å torg och i hamnar får utövas. Den allmänna torghandeln slutar kl. 12, men skärgårdsfiskarena få i stadens hamnar idka handel med fisk och lantmannaprodukter till kl. 18 (Drätselkammarens beslut 7/10 1924). I Viborg är torgtiden kl. 7—12 och i Kuopio kl. 7—14. I Åbo bestämmer likaså magistraten torgtiden och i Tammerfors stadsstyrelsen. Angående övriga städers torgtider må följande omnämnas: I Uleåborg kl. 7—13, i Kemi kl. 5—12 med undantag av landsbor, vilka från båtar få avyttra fisk hela dagen, i Kotka kl. 6—12, i Villmanstrand och St Mickel kl.

6,30—12, i Tavastehus kl. 7—12 från 1 mars till 1 okt. och kl. 7,30—12 från sistnämnda dag till 1 mars med undantag av i hamnarna, varest fisk från båtar får försäljas hela dagen, i Gamla Karleby kl. 6—13 samt i Brahestad och Heinola kl. 7—12. I Vasa, Hangö, Kajana, Fredrikshamn och Ekenäs bestämmer magistraten närmare angående tiden för idkande av handel med fisk.

4. Den av allmogen bedrivna fiskhandeln. Särskild uppmärksamhet bör i förevarande fall ägnas de lagrum och lokala föreskrifter, vilka utfärdats angående den av allmogen idkade handeln med fisk. Medels kungliga beslut och kungörelser, avgivna redan under början av nya tiden, beviljades allmogen rätt att idka handel med fisk i städerna. Sålunda berättigades denna medels kungligt beslut av den 29 juni 1752 att med egna eller grannars båtar föra sina lägenheters produkter till försäljning i den stad i hemlandet, dit de själv önskade. Nämnda rätt förnyades i något förändrad form medels kungörelse av den 20 nov. 1766 och stadfästes den 4 april 1789 i bondeståndets privilegier § 4, enligt vilken allmogen berättigades att inom rikets gränser transporter och avyttra egna och sina grannars produkter. Enahanda bestämmelse, vilken även ingår i författningen angående utövande av näring av den 31 mars 1879, infördes slutligen såsom i sak varande samma i den för närvarande gällande näringslagen, 14 §.

Såsom redan framhållits har allmogen eller innehavare av lägenhet rätt att utan hinder av utfärdade bestämmelser om näringsanmälan och utan särskild sådan själva eller genom andra såväl i stad som på landet till salu hålla allt, vad från deras lägenheter erhålles eller vad de eller deras husfolk genom hemsöjd tillverka. I näringslagens § 23 mom. 2 stadgas vidare att särskild avgift ej får fastställas för den av allmogen och innehavare av lägenhet utövade handeln å allmänna försäljningsställen, förutom då försäljningsstånd, försäljningsbord eller avskild försäljningsplats användes, varvid härför bör erläggas fastställda avgifter åt kommun eller andra innehavare av försäljningsplatser.

Även om näringslagens § 14 formellt berör endast allmogens befriande från skyldighet att göra särskild näringsanmälan och samma lags § 23 mom. 2 avser att befria den från eräggande av avgift för torgplats, då försäljningsstånd, försäljningsbord eller avskild försäljningsplats ej användes, torde det likväl böra anses att man med ovannämnda i överensstämmelse med bondeståndets privilegium förenliga stadganden i näringslagen sakenligt velat möjliggöra det för allmogen att utan särskilda avgifter försälja sina produkter i städerna. Denna uppfattning bestyrkes även av den omständigheten, att man med upphävande av kap. 4 § 5 i handelsbalken, vilket inträffat i samband med fastställandet av 1879 års näringslag, icke haft för avsikt att inskränka allmogens rätt att avyttra sina egna produkter. Då därtill enligt gällande näringslags § 2 mom. 5 åt utläningar beviljats rätt att

utan särskild ansökan i städernas hamnar från sitt fartyg försälja av dem till landet införda matvaror kan avsikten icke vara att ställa utlänningar vid sådan handelsrörelse i gynnsammare läge än landets egen allmoge.

Med stöd av bestämmelserna i gällande näringslag måste man sålunda komma till den slutsatsen, att allmogen bör beredas möjlighet att idka handel med fisk å platser, vilka staden anvisar, varvid den likväl jämlikt näringslagens § 23 mom. 1 äger underkasta sig de bestämmelser, som i lokala ordningsstadgar fastställts med avseende å utövande av sådan handel.

Ur § 23 mom. 1 i näringslagen framgår det lika litet som ur dess § 24, hurudana inskränkningar man med stöd av ovananförda lagrum avsett att kunna införas i nämnda ordningsstadgar eller huruvida man på grund av lagen kan i städernas lokala ordningsstadgar i sin helhet förbjuda den av allmogen bedrivna handeln med fisk. En sådan tolkning är likväl icke möjlig, enär gällande näringslag § 14, vilken just förbehåller allmogen rätt att idka sådan handel, därigenom helt skulle förlora sin betydelse. Medels lokala ordningsstadgar kan man sålunda endast närmare bestämma tiden och sättet för den handel med fisk, som allmogen idkar.

5. Mellanhandeln. Även om allmogen och lägenhetsinnehavare i lag beviljats rätt att utan särskild anmälan utbjuda allt vad deras lägenheter avkasta eller vad de eller deras husfolk genom hemslöjd tillverka, är det å andra sidan klart att icke vem som helst är berättigad att ställa sig å torget i allmogens rad och på detta sätt tillgodogöra sig rätten att idka handel utan att erlægga någon avgift för försäljningsplats.

I omnämnda näringslag § 23 mom. 3 stadgas, att genom vederbörligen fastställd ordningsföreskrift kan nödigbefunnen inskränkning av återförsäljares rätt till uppköp av lantmannavaror påbjudas. Nämnda stadgande möjliggör sålunda att man medels i polisordning eller särskild torgordning intagna och vederbörligen fastställda bestämmelser kan begränsa återförsäljarnas rätt till inköp av lantmannaprodukter, vilket stadgande har till syfte att såvitt möjligt förhindra sådan omotiverad stegring i prisnivån som dylika mellanhänder kunna åvägabringa.

Ändamålet med nämnda stadgande har även varit att fästa uppmärksamhet vid den omständigheten, att näringsanmälan bör fordras av sådana torghandlare, vilka icke höra till allmogen, liksom även av å egen ort boende stadsbor. För så vitt någon återförsäljare från främmande ort å stadens torg arrenderat åt sig särskilt försäljningsställe, är det självfallet att han idkar sådan näring, som omnämnes i § 6 av näringslagen och varom han sålunda på förhand är skyldig att göra anmälan. Det är icke fullt klart, huruvida åter å torg regelbundet förhyrd försäljningsplats, även om detta sker särskilt för varje gång, kan anses såsom sådan i § 6 av näringslagen omnämnt särskilt försäljningsställe. I praktiken har man likväl i många städer ansett

näringsanmälan nödvändig, om försäljaren för kortare eller längre tid förhyrt åt sig försäljningsplats. I betraktande av att övervakandet av torghandeln bör anses vara av behovet påkallat och att städerna måste äga möjlighet att, då tillräckliga skäl förefinnas, beskatta sådana från andra orter anlända återförsäljare, vilka regelbundet idka handel å stadens torg, bör man uppställa som fordran, att åtminstone alla återförsäljare från andra orter, vilka regelbundet som näring idka handel i stad, skola inlämna näringsanmälan, oberoende av om de hyra försäljningsställe för längre eller kortare tid.

Om sålunda den, som idkar handel, icke själv hör till allmogen, bör personen i fråga antingen medels fullmakt av lägenhetsinnehavare eller på grund av förhållandena i övrigt påvisa, att han avyttrar endast lägenhetsinnehavares produkter för dennas räkning. Även då fullmakt utfärdats kan missbruk förekomma så till vida att vederbörande person samtidigt avyttrar produkter för egen räkning och kan detta även vara fallet i rätt stor utsträckning. För undvikande av missbruk bör därför den myndighet, som övervakar fiskhandeln eller den allmänna torghandeln, i varje enskilt fall söka utreda, huruvida handel idkas endast i egenskap av ombud för allmogen och genom att avyttra produkter i den mån, lägenheten kan leverera sådana, eller om handel idkas antingen i sin helhet eller åtminstone delvis för medlarens egen räkning och med av honom själv producerade eller från andra köpta varor.

En nödigbefunnen begränsning rörande återförsäljningen förekommer även i städerna allmänt i enlighet med formulär till polisordning § 20, vilken genomförts så att i polisordningens bestämmelser rörande torghandeln inryckts en sådan om den tidpunkt, vid vilken återförsäljare få å torg begynna uppköpa allmogeprodukter. Fiskhandeln har i nämnda avseende ansetts vara av samma slag som handeln med allmogeprodukter. Så t. ex. har man i Åbo beslutit, att återförsäljare äga rätt att göra uppköp först efter kl. 8. Med avseende å fiskhandeln bryter man mot nämnda bestämmelse likväl ofta, i det att köparna kunna med motorbåtar bege sig ut att möta allmogen, då densamma med båt hämtar in sin fisk till staden. I Jakobstads torgordning ingår följande bestämmelse: S. k. uppköpare eller mellanhänder, vilka under torgdagarna uppköpa allmogeprodukter i och för återförsäljning, få icke göra sådana uppköp före kl. 10. Gamla Karleby torgordning innehåller bestämmelsen att uppköpare, vilka under torgdagarna inköpa allmogeprodukter för återförsäljning, icke äga rätt att göra sådana köp före kl. 10, kött och saltad strömming likväl undantaget. I Kristinestad äro återförsäljare förbjuda att göra uppköp före kl. 10. I Viborg är nämnda tid fastställd till kl. 13, i Kotka till kl. 12 och i Uleåborg till kl. 9. Även i många andra städer finnas fastställda enahanda inskränkande bestämmelser. Förhållandena å varje ort och den allmänna torgtiden avgöra likväl slutligen, vilken tid som kan anses lämplig att fastställa för den handel, som idkas av återförsäljarna.